

**Програма
вступного фахового випробування
з педагогіки**

при вступі на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр”
на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр”, “Спеціаліст”

спеціальність: 8.18010021 – Педагогіка вищої школи

Київ 2011

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета вступного випробування полягає у визначенні професійної компетентності й готовності абітурієнта до навчання в магістратурі, що передбачає єдність теоретичної, практичної професійно-педагогічної підготовки і проведення наукових досліджень у вищій школі.

Зміст програми сформовано за основними розділами курсу „Педагогіка”: „Загальні основи педагогіки”, „Дидактика”, „Теорія виховання”, „Школознавство”.

Відповідно, мають бути сформовані й продемонстровані такі компетентності:

1) визначати і обґрунтовувати конкретні завдання навчально-виховного впливу на особистість, виходячи із загальної мети виховання у національній школі та базуючись на особистісно-соціальному підході;

2) володіти методами і формами організації навчально-виховного процесу, педагогічної діагностики та педагогічного проектування;

3) визначати мету навчання і виховання з урахуванням вікового підходу, будувати навчально-виховний процес на основі глибокого і систематичного вивчення учнів, їх інтересів, запитів;

4) формувати і розвивати суб'єкт-суб'єктні виховальні відносини „учитель - учень” на рівні співпраці й співтворчості;

5) використовувати у навчально-виховному процесі здобутки української етнопедагогіки;

6) впроваджувати принцип наукової організації педагогічної праці;

7) аналізувати, узагальнювати та застосовувати передовий педагогічний досвід і досягнення психолого-педагогічної науки;

8) розробляти і вести шкільну навчально-методичну документацію;

9) організовувати і проводити науково-дослідну (експериментальну) роботу.

Програма, як зазначалося, розкриває основний зміст навчального курсу „Педагогіка”, включає орієнтовні питання до вступного іспиту, критерії оцінювання відповідей абітурієнтів, список рекомендованої літератури.

Зарахування абітурієнтів відбувається на підставі результатів вступного випробування. Вступний рейтинг визначається сумою балів, отриманих за результатами вступного іспиту. Максимальна кількість балів – 200.

Зміст програми систематизовано за розділами (модулями): „Загальні основи педагогіки”, „Дидактика”, „Теорія виховання”, „Школознавство”.

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Педагогіка як наука і навчальна дисципліна. Предмет, структура і перспективи розвитку

Педагогіка – наука про виховання, навчання і освіту особистості. Педагогіка як прикладна наука, спрямована на оперативне розв'язання життєвих проблем, що виникають у процесі виховання, навчання, освіти. Предмет педагогіки. Поняття „андрогоніка”, „антропогоніка”, „педагогіка життєтворчості”, „реабілітаційна педагогіка”. Джерела розвитку педагогіки. Виокремлення і оформлення педагогіки в наукову систему. Структура навчальної дисципліни „Педагогіка” („Загальні основи педагогіки”, „Дидактика”, „Теорія виховання”, „Школознавство”). Основні категорії педагогіки (виховання, навчання, освіта, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток та ін.). Виховання як суспільне явище, його історичний характер. Виховання в широкому і вузькому розумінні (соціальному, педагогічному). Рівні освіти. Педагогічна наука і педагогічна практика. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства. Державна національна програма „Освіта” (Україна XXI ст.), Національна доктрина розвитку освіти в Україні XXI ст., Закон України „Про освіту”, Закон України „Про загальну середню освіту”.

Основні поняття: педагогіка, виховання, навчання, освіта, самовиховання, самоосвіта, саморозвиток, дидактика, теорія виховання, школознавство, андрогоніка, антропогоніка, міжпредметні зв'язки.

Закономірності розвитку людської особистості

Процес розвитку особистості. Теорії розвитку і формування особистості. Людиноцентрована парадигма. Джерела і умови розвитку особистості. Спадковість і розвиток. Фактори, що зумовлюють особливості та результати розвитку. Вплив середовища на розвиток особистості. Навчання, виховання і психічний розвиток особистості. Діагностика розвитку. Наукові засади вікової періодизації розвитку дитини. Основні напрями та соціальна ситуація психічного розвитку, основні психічні новоутворення та особливості формування особистості в різні вікові періоди.

Основні поняття: особистість, індивідуальність, індивід, фактори, спадковість, середовище, розвиток, формування, діяльність, спілкування, активність особистості, суб'єкт, об'єкт виховання, самовиховання.

Методологія і методи науково-педагогічного дослідження

Види і особливості науково-педагогічних досліджень. Принципи науково-педагогічного дослідження. Методи педагогічного дослідження (теоретичні, емпіричні). Педагогічний експеримент. Види експерименту: констатувальний, формувальний, контрольний. Педагогічні тести. Методи вивчення колективних явищ. Анкетування. Типи анкет: відкриті, закриті, іменні, анонімні, з бальною оцінкою. Соціометричні методи. Метод незалежних характеристик. Кількісні методи в педагогіці. Статистичний метод. Методи історико-педагогічного

дослідження: системний, зіставно-порівняльний аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування.

Основні поняття: методологія, методи науково-педагогічного дослідження, теоретичні, емпіричні методи, педагогічний експеримент.

РОЗДІЛ II. ДИДАКТИКА

Поняття про дидактику.

Теоретико-методологічні основи процесу навчання

Дидактика - теорія освіти і навчання особистості. Виникнення і розвиток дидактики. Внесок вітчизняних та зарубіжних педагогів у розвиток теорії освіти і навчання. Основні категорії дидактики. Взаємозв'язок дидактики і окремих методик.

Основні дидактичні категорії: мета навчання і учіння, закономірності й принципи навчання, процес навчання, методи і засоби навчання, зміст навчання, організаційні форми навчання та контролю якості знань, умінь, компетентності.

Сутність процесу навчання та його особливості. Гносеологічні основи процесу навчання. Русійні сили навчального процесу.

Цілі навчання (освітня, виховна, розвивальна) та результат спільної діяльності вчителя і учнів.

Основні компоненти процесу навчання (цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий, контроль-регулювальний, оцінно-результативний).

Основні поняття: дидактика, освіта, навчання, розвиток, закономірності, принципи навчання, процес навчання, методи, засоби навчання, зміст навчання, організаційні форми навчання та контролю, компетентності.

Зміст освіти в загальноосвітній школі

Освіта та її роль у розвитку й формуванні особистості. Теорія матеріальної та формальної освіти.

Зміст освіти як дидактична категорія. Наукові основи визначення змісту освіти в сучасній школі. Залежність змісту освіти від умов суспільного життя. Вдосконалення змісту освіти відповідно до законів України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”. Реалізація принципів гуманізації, гуманітаризації, індивідуалізації та диференціації при визначенні змісту освіти.

Стандарти освіти. Базовий навчальний план середньої загальноосвітньої школи, його структура, характеристика інваріантної та варіативної частини. Навчальні програми. Особливості навчальних планів та навчальних програм різних типів шкіл. Характеристика підручників та навчальних посібників сучасної загальноосвітньої школи.

Єдність загальної, політехнічної та професійної освіти. Проблеми змісту освіти в зарубіжній педагогіці та шкільній практиці.

Основні поняття: освіта, зміст освіти, знання, вміння, компетентності, навчальний план, навчальна програма, підручник, навчальний посібник, загальна освіта, політехнічна освіта, професійна освіта.

Закони, закономірності, принципи та правила навчання

Сутність та взаємозв'язок понять „закон” і „закономірність”. Основні закономірності навчання: зумовленість навчання суспільними потребами, умови процесу навчання; взаємозв'язок навчання, освіти, виховання та розвитку; взаємозалежність процесу навчання та реальних навчальних можливостей учнів; єдність викладання й учіння; взаємозумовленість завдань, змісту, методів і форм навчання в цілісному процесі навчання.

Принципи навчання та їх характеристика: гуманізація, індивідуалізація та диференціація навчання, науковість, доступність, наочність, зв'язок теорії з продуктивною працею, навчання з життям; свідомість та активність учнів у навчанні; систематичність, системність, міцність засвоєння знань; індивідуальний підхід до учнів за умов колективної навчальної праці; виховальне навчання; позитивний емоційний фон та розвивальний характер навчання.

Правила навчання. Взаємозв'язок закономірностей та принципів навчання.

Основні поняття: закони, закономірності, принципи, правила навчання, виховальне, розвивальне навчання, позитивний емоційний фон.

Організаційні форми навчання

Форма організації навчання як дидактична категорія. Розвиток організаційних форм навчання: індивідуальна та індивідуально-групова, класно-урочна, белланкастерська, мангеймська, Дальтон-план, план Грампа. Класно-урочна форма організації навчання, її основні характеристики.

Урок як форма організації навчання. Типологія та структура уроків. Нестандартні та нетрадиційні уроки. Підготовка вчителя до уроку. Тематичне та поурочне планування. Аналіз уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку в сучасній школі.

Інші форми організації навчання: домашня навчальна робота, семінари, практикуми, факультативи, екскурсії, предметні гуртки, консультації.

Фронтальні, групові та індивідуальні форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці.

Основні вимоги до організаційних форм навчання: загальнопедагогічні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні. Аналіз уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку в сучасній школі.

Основні поняття: форма організації навчання, урок, домашня навчальна робота, семінар, практикум, факультатив, екскурсія, предметний гурток, консультація, вимоги до форм навчання, типологія уроків, структура уроку, аналіз уроку.

Види навчання. Нові технології навчання та їх використання в сучасній школі

Сутність понять: „види навчання”, „технології навчання”. Догматичне навчання. Характеристика пояснювально-ілюстративного навчання. Проблемне навчання. Оптимальне поєднання пояснювально-ілюстративного та проблемного навчання. Програмоване навчання, його теоретичні концепції. Лінійне і

розгалужене програмування. Перспективи розвитку та застосування програмованого навчання. Комп'ютеризація навчання в сучасній школі. Дистанційне навчання, перспективи його розвитку. Сутність модульно-розвивального навчання. Інтеграція знань.

Поняття „диференціація навчання”. Зовнішня (профільна) диференціація. Профілізація навчання. Типи шкіл, спеціалізація класів. Аналіз навчальних планів і програм. Внутрішня (рівнева) диференціація. Темп засвоєння матеріалу як вимір переходу учня від нижчого рівня засвоєння до вищого. Організація навчання з урахуванням темпу засвоєння знань. Диференціація навчання на основі інших критеріїв: здібностей, нахилів, інтересів учнів.

Досвід зарубіжної школи у здійсненні диференційованого навчання.

Актуальні проблеми розроблення і впровадження в навчальний процес нових технологій навчання.

Основні поняття: види навчання, технології навчання, догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, модульно-розвивальне, дистанційне навчання, комп'ютеризація навчання, диференційоване навчання.

Розвиток теорії методів та засобів навчання в педагогічній науці й практиці

Метод навчання як дидактична категорія. Структура методу навчання: цілі, способи діяльності вчителя та учнів, психологічні закономірності засвоєння навчального матеріалу, рівень досягнення мети діяльності. Призначення та функції методів навчання: спонукальна, навчальна, розвивальна, виховна, організаційна. Прийоми навчання. Класифікація методів навчання у педагогічній науці (Ю.Бабанський, І.Підласий, В.Онищук, Н.Мойсеюк та ін.).

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів: словесні, наочні та практичні (за джерелом знань); репродуктивні; проблемно-пошукові; дослідницькі (за рівнем самостійності мислення); індуктивні та дедуктивні, аналітичні та синтетичні (за логікою передачі та сприйняття інформації); самостійна робота, робота з книгою, праця під керівництвом учителя (за рівнем керівництва навчальною роботою).

Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів: пізнавальні ігри, диспути, дискусії, створення ситуації успіху (стимулювання інтересу до навчання), постановка вимог, роз'яснення значущості учіння, заохочення, покарання (стимулювання обов'язку та відповідальності у навчанні).

Методи контролю та самоконтролю навчально-пізнавальної діяльності учнів: індивідуальне, фронтальне опитування (методи усного контролю навчання); контрольна робота, твір, переказ, диктант (методи письмового контролю); методи лабораторного контролю; метод програмованого контролю; метод тестового контролю; самоконтроль.

Бінарні та ситуаційні методи навчання. Проблема вибору методів навчання та їх комплексного застосування.

Засоби навчання, їх класифікація та характеристика, функції засобів навчання. Оптимальний вибір методів та засобів навчання.

Основні поняття: методи, прийоми навчання, функції методів навчання, засоби навчання, оптимальність вибору методів навчання.

Контроль і оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів

Сутність контролю, його мета та завдання в навчальному процесі. Функції контролю: інформативна, методична, навчальна, коригувальна, мотиваційна, виховна, соціально-прогностична. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, заключний. Методи та форми контролю, їх характеристика. Оцінювання та облік результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Критерії оцінювання: повнота, міцність, системність, точність, осмисленість. Характеристика бальної системи оцінювання знань школярів. Рейтингова оцінка знань та особливості її застосування в сучасній школі. Нові підходи до контролю й оцінювання знань учнів у процесі модернізації загальноосвітньої школи в Україні.

Педагогічні вимоги до перевірки та оцінювання знань, умінь, навичок, компетентностей учнів. Шляхи подолання формалізму в оцінюванні результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Контроль та оцінка знань учнів у зарубіжних школах.

Основні поняття: контроль, оцінка, облік знань, функції контролю, види контролю, методи контролю, форми контролю, критерії оцінювання.

РОЗДІЛ III. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Сутність процесу виховання у загальноосвітній школі

Педагогічна наука про виховання як цілеспрямований процес становлення особистості. Сутність і особливості процесу виховання.

Сучасні підходи до здійснення виховного процесу: особистісно-творчий; людинознавчий; діяльнісний; ціннісно-орієнтованого ставлення до себе, до людей і навколишнього світу; етнокультурний; комплексний.

Процес виховання як система. Структура та логіка виховного процесу. Конкретизація мети виховання. Вихованість як інтегральна властивість особистості, результат процесу виховання. Діагностика, критерії, ступені вихованості.

Процес самовдосконалення особистості. Самовиховання, перевиховання.

Основні поняття: процес виховання, педагогічна взаємодія, сутність і особливості виховного процесу, наукові підходи до процесу виховання, структура процесу виховання, мета виховання, вихованість особистості, самовиховання, перевиховання.

Мета та ідеал виховання в сучасній педагогіці

Поняття про мету виховання. Загальні та індивідуальні цілі виховання. Діалектична єдність та взаємозв'язок мети і завдань виховання.

Соціальна зумовленість мети виховання, її об'єктивний характер. Фактори, що визначають вибір мети виховання: потреби розвитку суспільства, темпи наукового, технічного і соціального прогресу, економічні можливості суспільства;

народні традиції; рівень розвитку педагогічної теорії і практики; можливості учнів, учителів, навчально-виховних закладів.

Вітчизняні педагоги минулого і сучасності про мету виховання. Ідея „всебічного розвитку особистості”.

Виховний ідеал, його зв'язок з метою виховання. Історія українського виховного ідеалу. Традиційні виховні ідеали українців. Видатні вітчизняні педагоги про ідеал національного виховання (К.Д.Ушинський, С.Ф.Русова, Г.Г.Ващенко та ін.). Мета й ідеали виховання в сучасній школі, їх співвідношення і конкретизація (О.Вишневський).

Цілі виховання в зарубіжній педагогіці.

Основні поняття: мета виховання, виховний ідеал, завдання виховання, всебічний і гармонійний розвиток особистості.

Закономірності та принципи виховання

Поняття про закономірності й принципи виховання. Закономірності виховання: зумовленість виховання суспільними потребами, взаємозв'язок процесів виховання і навчання, освіти і розвитку; визначальна роль діяльності та спілкування у вихованні особистості; залежність виховання від вікових індивідуальних особливостей вихованців; взаємозв'язок групи і особистості у виховному процесі; завдання, зміст, методи і форми виховання у цілісному педагогічному процесі; залежність результативності виховного впливу від характеру стосунків вихователів і вихованців.

Принципи виховання як відображення закономірностей виховного процесу. Гуманізм принципів виховання у демократичній школі України. Характеристика об'єктивних принципів виховання: єдність національного і загальнолюдського, природовідповідність, зв'язок виховання з життям, культуровідповідність, активність, самодіяльність і творча ініціатива вихованців, демократизація, гуманізація, безперервність і наступність, єдність навчання і виховання, диференціація та індивідуалізація, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, гармонізація родинного та суспільного виховання й т. ін.

Діалектична взаємодія принципів виховання в процесі їх практичної реалізації.

Основні поняття: закономірності виховання, принципи виховання.

Науково-теоретичні засади змісту виховання

Сутність змісту виховання. Вимоги до відбору та основні напрями змісту виховання.

Завдання і зміст розумового (інтелектуального) виховання. Мовна культура в системі розумового виховання. Поняття про світогляд. Сутність наукового світогляду, його основні риси, етапи і шляхи формування.

Поняття про мораль. Суть, завдання і зміст морального виховання з огляду на систему моральних цінностей: загальнолюдських, національних, громадянських, сімейних, особистого життя. Формування національної свідомості і громадянських якостей, політичної культури, духовності особистості; екологічної культури школярів; виховання негативного ставлення до алкоголю, нікотину, наркотиків;

статеве виховання дітей та молоді; правове виховання школярів. Шляхи і засоби морального виховання в навчальній і позакласній діяльності.

Завдання і зміст трудового виховання. Виховання працьовитості, ініціативності, підприємливості, економічної свідомості тощо. Види трудової діяльності школярів, вимоги до її організації. Профорієнтаційна робота і вибір професії: завдання, зміст, етапи.

Художньо-естетичне виховання, його завдання і джерела. Поняття про прекрасне і потворне у природі, суспільстві, людині. Шляхи і засоби естетичного виховання в сучасній школі. Місце національної культури в естетичному вихованні учнів.

Фізичне виховання в сучасній школі. Оздоровчі, освітні й виховні завдання фізичного виховання. Зміст, засоби та організаційні форми фізичного виховання учнів, формування здорового способу життя, турбота про власне здоров'я.

Шляхи і засоби реалізації змісту виховання.

Основні поняття: зміст виховання, напрями змісту виховання: розумове, моральне, трудове, естетичне, фізичне; світогляд, науковий світогляд; національна самосвідомість; громадянськість; духовність; художньо-естетична культура, екологічна культура, політична культура.

Проблема форм і методів виховання в педагогічній науці й практиці

Поняття про методи, прийоми і засоби виховання. Діалектична єдність мети, принципів, змісту методів і засобів виховання. Народна педагогіка про методи виховання. Розвиток теорії методів виховання. Класифікація методів виховання.

Методи формування свідомості особистості: розповідь, роз'яснення, пояснення, лекція, етична бесіда, умовляння, навіювання, дискусія, переконання, приклад. Педагогічні умови ефективного їх використання.

Методи організації діяльності, спілкування і формування досвіду громадської поведінки: привчання, вправи, тренування, педагогічна вимога (пряма і опосередкована), громадська думка, прогнозування, доручення, створення виховних ситуацій. Вимоги до організації діяльності учнів.

Методи стимулювання поведінки і діяльності школярів: визначення перспективи, змагання, гра, романтика, заохочення, покарання, спонукання. Психолого-педагогічні вимоги використання методів, стимулювання позитивної поведінки і діяльності у виховані учнів.

Характеристика методів контролю і самоконтролю (самовиховання): самоаналіз учинків, самооцінка, самодисципліна, самоспостереження, самопереконання, самохвалення, самозасудження тощо.

Поняття про форми виховання. Добір форм виховання у відповідності до теми, мети, змісту, віку дітей, методів виховання тощо. Класифікація форм організації виховного процесу.

Умови оптимального вибору, ефективного застосування методів і форм виховання у сучасній школі.

Основні поняття: форма виховання, метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, класифікації форм, методів виховання.

Проблема співвідношення особистості й колективу у виховному процесі

Теорія і практика колективного виховання: ретроспектива і сучасність. Відображення проблеми виховної ролі колективу в теоретичній спадщині А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського. Проблема дитячого колективу в умовах гуманізації школи.

Загальне поняття про дитячий колектив, його ознаки та структура. Основні типи колективів. Органи самоврядування в дитячому колективі, їх функції. Колектив як умова розвитку і виховання особистості. Динаміка та стадії розвитку колективу. Роль учителя на різних стадіях розвитку колективу. Постановка перспективних цілей, організація діяльності й спілкування як об'єктивні фактори формування дитячого колективу. Особливості діяльності й спілкування в колективі учнів початкових, середніх і старших класів. Закон руху колективу (система перспективних ліній), роль традицій у формуванні учнівського колективу. Педагогічне керівництво процесом формування колективу.

Основні поняття: колектив як умова розвитку і виховання особистості, ознаки, структура, типи колективів, органи, традиції, стадії розвитку, закон руху колективу, принцип паралельної дії, функції вчителя на різних етапах розвитку колективу.

Родинно-сімейне виховання.

Взаємодія школи і сім'ї в процесі виховання школярів

Виховання у сім'ї – першооснова розвитку дитини як особистості. Традиційні народно-педагогічні погляди на сім'ю і виховання дітей у сім'ї.

Проблеми і підходи до сімейного виховання в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів. А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський про значення сім'ї у вихованні особистості.

Особливості родинного виховання. Поняття про виховний потенціал сім'ї. Типові помилки в родинному вихованні. Основні завдання, провідні напрями родинного виховання. Методи виховання дітей у сім'ї. Умови ефективності родинного виховання.

Система взаємодії школи і сім'ї у вихованні учнів: мета, принципи, напрями, шляхи здійснення і форми організації (колективні, групові, індивідуальні).

Участь громадськості у вихованні дітей.

Основні поняття: сім'я (родина), функції сім'ї, особливості родинного виховання, проблеми виховання дітей у сім'ї, виховний потенціал сім'ї, система виховної взаємодії школи і сім'ї.

Теоретичні основи організації і діяльності дитячих і юнацьких громадських організацій

Дитячі та юнацькі організації у вихованні учнівської молоді. Історія становлення і розвитку дитячих та юнацьких організацій в Україні, їх правовий статус.

Види сучасних дитячих і молодіжних організацій, завдання і принципи діяльності та особливості розвитку, виховний потенціал.

Педагогічна допомога учням у створенні організацій і неформальних об'єднань, визначенні їх статусу, обранні форм і методів діяльності, формуванні органів самоврядування.

Характеристика існуючих дитячих і молодіжних організацій (СПОУ, „Пласт”, „Січ”, „Сокил”, Козацька республіка, СМОУ, „Гілки калинові” тощо).

Залучення до творчої співпраці дітей і юнаків щодо реалізації завдань і змісту програм молодіжних рухів, творчих спілок, громадських організацій України.

Основні поняття: дитячі, молодіжні громадські організації, законодавчі акти з регулювання і визначення діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій; види організацій, педагогічні принципи діяльності.

РОЗДІЛ ІV. ШКОЛОЗНАВСТВО

Система неперервної освіти в Україні: становлення і тенденції розвитку

Поняття про систему народної освіти. Становлення системи освіти в Україні. Залежність розвитку системи освіти від соціально-економічних, національних і культурних факторів. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття) (1994), Закон України „Про освіту” (1991, 1996), Закон України „Про загальну середню освіту” (1999), Національна доктрина розвитку освіти в Україні ХХІ ст. (2002). Основні принципи системи освіти в Україні: доступність, рівність умов, гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей, органічний зв'язок зі світовою та національною історією, культурою, незалежність від політичних течій, громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти; інтеграція з наукою і виробництвом; гнучкість і прогностичність системи освіти; єдність і наступність; безперервність і різноманітність; поєднання державного управління і громадського самоврядування.

Сутність і зміст безперервної освіти в Україні. Освітні, освітньо-кваліфікаційні рівні. Типи навчально-виховних закладів.

Особливості систем освіти і тенденції їх розвитку в зарубіжних країнах.

Основні поняття: школознавство, управління, керівництво, система освіти, принципи системи освіти, типи навчально-виховних закладів, безперервна освіта, освітні, освітньо-кваліфікаційні рівні.

Управління системою освіти

Система управління освітою в Україні. Принципи управління освітою: демократизація, гуманізація, науковість, гласність, колегіальність. Органи управління освітою, їх функції, структура.

Основні документи, що визначають систему управління і керівництва загальноосвітньою школою: Закон України „Про освіту”, Закон України „Про загальну середню освіту”, Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад, статут загальноосвітньої школи.

Керівництво навчально-виховною роботою загальноосвітньої школи. Загальні збори (конференція). Педагогічна рада. Зміст і організація її роботи. Функції

директора та його заступників. Планування роботи школи. Шкільна документація. Пошуки нових форм управління.

Наукова організація праці (НОП) у загальноосвітній школі.

Завдання та форми атестації педагогічних працівників. Положення про атестацію педагогічних працівників України.

Основні поняття: управління, керівництво, принципи управління, НОП у загальноосвітній школі, атестація педагогічних працівників.

Методична робота в загальноосвітній школі. Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду

Роль методичної роботи в підвищенні рівня професійної підготовки вчителя. Її завдання, зміст. Індивідуальна самоосвіта, групові та масові форми методичної роботи.

Робота методичної ради, методичних об'єднань, предметних комісій та ін.

Поняття про передовий педагогічний досвід (ППД), критерії ППД. Форми і методи вивчення, узагальнення і втілення ППД.

Упровадження досягнень педагогічної науки в шкільну практику. Основні форми роботи щодо втілення досягнень науки і ППД.

Основні поняття: методична робота, самоосвіта вчителя, досвід, передовий педагогічний досвід.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ АБІТУРІЄНТІВ

Оцінка на вступних іспитах виставляється за 200-бальною шкалою. Кількість виставлених балів залежатиме від того, наскільки правильною, глибокою, логічно побудованою є відповідь абітурієнта. Екзаменаційна комісія виходитиме з таких критеріїв оцінювання:

Рівень	Кількісна характеристика рівня	Характеристика відповіді абітурієнта
Низький	100-123	Абітурієнт не усвідомлює змісту питань, має низький рівень знань, його відповіді не конкретні, у викладі відсутня логіка. Мова відповідей збіднена.
Задовільний	124-149	Абітурієнт має поверхові знання. Відповіді на питання білета несистемні, фрагментарні, супроводжуються другорядними міркуваннями, які не стосуються безпосередньо запитань білета. Припускається мовних неточностей.
Достатній	150-174	Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці. У відповідях на питання білета трапляються окремі неточності або помилки непринципового характеру, дотримана логіка викладу.
Високий	175-200	Абітурієнт демонструє високий рівень засвоєння-відтворення-застосування теоретичного матеріалу з основних розділів (модулів) навчального курсу «Педагогіка». При розв'язанні завдань виявляє знання понятійно-термінологічного апарату, основних наукових підходів (системного, діяльнісного, відносницького, компетентнісного, інтегративного), сучасних тенденцій розвитку педагогіки як науки і навчальної дисципліни.

IV. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ НА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 8.18010021 „ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ”

1. Предмет і основні завдання курсу „Педагогіка”.
2. Особливості педагогічної професії.
3. Основні категорії педагогіки.
4. Процес засвоєння знань учнями.
5. Методи педагогічних досліджень.
6. Загальна характеристика педагогічного процесу.
7. Педагогіка як навчальна дисципліна.
8. Класифікація методів виховання.
9. Закономірності педагогічного процесу.
10. Основні компоненти навчального процесу.
11. Об’єкт, предмет, основні категорії дидактики.
12. Зміст роботи класного керівника.
13. Система освіти в Україні.
14. Особистісно орієнтоване навчання.
15. Проблема мети виховання в педагогіці.
16. Загальна характеристика навчального процесу.
17. Основні напрями виховання.
18. Загальна характеристика змісту навчання в загальноосвітній школі.
19. Форми організації позакласної та позашкільної виховної роботи.
20. Функції навчального процесу.
21. Закони, закономірності та принципи навчання.
22. Зміст позакласної виховної роботи з учнями.
23. Управління навчально-виховним процесом у загальноосвітній школі.
24. Методи навчання, їх класифікація та загальна характеристика.
25. Форми організації навчання, їх класифікація.
26. Принципи управління загальноосвітньою школою.
27. Сутність і зміст процесу виховання.
28. Класифікація методів навчання.
29. Методи виховання.
30. Види, форми, методи контролю та оцінювання знань учнів.
31. Виховання як педагогічна категорія.
32. Засоби навчання, їх класифікація та характеристика.
33. Закони та закономірності виховання.
34. Державні документи, які визначають розвиток освіти в Україні на сучасному етапі.
35. Основні напрями модернізації системи освіти в Україні.
36. Принципи виховання.
37. Система педагогічних наук.
38. Поняття методів навчання.
39. Процес навчання як категорія дидактики.
40. Навчання, виховання і психічний розвиток особистості.
41. Зміст освіти як дидактична категорія.

42. Стандарти освіти.
43. Форма організації навчання як дидактична категорія.
44. Проблема диференціації навчання у загальноосвітній школі.
45. Сучасні підходи до здійснення виховного процесу.
46. Процес самовдосконалення особистості.
47. Соціальна зумовленість мети виховання.
48. Гуманізація як провідний принцип виховання.
49. Основні напрями змісту виховання.
50. Шляхи і засоби реалізації змісту виховання.
51. Класифікація форм організації виховного процесу.
52. Теорія і практика колективного виховання.
53. Проблема співвідношення особистості й колективу у виховному процесі.
54. Педагогічне керівництво процесом формування колективу.
55. Родинно-сімейне виховання.
56. Взаємодія школи і сім'ї в процесі виховання школярів.
57. Дитячі та юнацькі організації у вихованні учнівської молоді.
58. Система неперервної освіти в Україні.
59. Урок – основна форма організації навчання у загальноосвітній школі.
60. Структура та функції державних органів освіти
61. Контроль і оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
62. Планування роботи школи.
63. Основні категорії дидактики.
64. Завдання і функції класного керівника.
65. Планування роботи класного керівника.
66. Технології навчання у загальноосвітній школі.

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева М.І. Мотиви навчання учнів. - К., 1974.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. - К., 1998.
3. Алексюк А.М. Загальні методи навчання. - К., 1973.
4. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. - М., 1980.
5. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. - М., 1985.
6. Бабанский Ю.К. Проблемы эффективности педагогических исследований. - М., 1982.
7. Бабанский Ю.К. Педагогика. - М., 1988.
8. Брунер Дж. Процесс познания. - М., 1977.
9. Волкова Н.П. Педагогіка: Посіб. для студентів вищих навчальних закладів. - К., 2001.
10. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: Теорія та історія: Навчальний посібник. - К., 1995.
11. Гончаренко С.У. Педагогічний словник. - К., 1997.
12. Давыдов В.В. Виды обобщений в обучении. - М., 1972.
13. Демчук В.С., Соловей М.І. Організація виховної роботи у вищому навчальному закладі. - К., 1999.
14. Державна національна програма "Освіта" (Україна ХХІ століття). - К., 1993.
15. Дидактика современной школы / Под ред. В.А. Онищука. - К., 1987.
16. Дидактика средней школы / Под ред. М.Н. Скаткина. - М., 1982.
17. Національна доктрина розвитку освіти в Україні ХХІ ст. - К., 2002.
18. Дьяченко В.К. Организационная структура учебного процесса и ее развитие. - М., 1989.
19. Закон України "Про загальну середню освіту" // Початкова школа. - 1999. - № 8.
20. Закон України "Про освіту". - К., 1996.
21. Зміни до положення про атестацію педагогічних працівників України // Освіта. - 1999. - 27 січня.
22. Ильясов И.И. Структура процесса учения. - М., 1986.
23. Ігнатенко П.Р., Доплужний В.Л. Виховання громадянина. Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти. - К., 1999.
24. Карненчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. - К., 1997.
25. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва: Навч. посібник. - К., 1993.
26. Коваль А.Г., Зверева І.Д. Практикум з педагогіки. - К., 1997.
27. Концепція державного стандарту загальної середньої освіти України // Освіта України. - 1996. - №3.
28. Концепція: сім'я і родинне виховання // Рідна школа. - 1996. - №11-12.
29. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К., 1989.
30. Куписевич Ч. Основы общей дидактики. - М., 1986.
31. Левченко Т.И. Программа курса «Новые концепции и дидактические ориентации в обучении и высшем образовании». - К., 1994.

32. Левченко Т.И. Современные дидактические концепции в образовании. - К., 1995.
33. Лийметс Х.И. Как воспитывает процесс обучения. - М., 1982.
34. Лингард Й. Процесс и структура человеческого учения. - М., 1980.
35. Лихачев Б.Т. Педагогика: Курс лекций. – М., 1998.
36. Лозова В.І., Москаленко Н.Ч., Троцько Т.В. Педагогіка: Навч. посібник. - К., 1993.
37. Макаренко А.С. Книга для батьків // Твори: В 7-ми т. - Т. 3.- К., 1994.
38. Макаренко А.С. Педагогічна поема // Твори: В 7-ми т. - Т. 5. - К., 1994.
39. Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості. - К.-Луцьк, 1994.
40. Методы педагогических исследований. - М., 1979.
41. Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів. - К., 1998.
42. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: Навч. посібник. - К., 2001.
43. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта. – 2001. - 26 вересня - 3 жовтня.
44. Нові педагогічні технології в контексті сучасних концепцій змісту освіти. - Луганськ, 1998.
45. Оконь В. Введение в общую дидактику. - М., 1990.
46. Онищук В.А. Урок в современной школе. - К., 1981.
47. Орієнтовний зміст виховання в національній школі / За ред. Коваленко Є.І. - К., 1996.
48. Педагогіка / За ред. А.М.Алексюка. - К., 1986.
49. Педагогіка: Навч. - метод. посібник / За ред. А.М.Бойко. – К.-Полтава, 2002. – Ч. 1.
50. Педагогіка. Інтегрований курс теорії та історії: Навч.-метод. посібник: У 2 ч. / За ред. А.М.Бойко. – К.-Полтава, 2004. - Ч. 2.
51. Педагогіка / За ред. М.Д. Ярмаченка. - К., 1986.
52. Педагогічний пошук / Упоряд. І.М. Бажинова - К., 1989.
53. Подласый И.П. Педагогика: Учеб. - М., 1999.
54. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад // ІЗМОУ. - 1994. - Червень.
55. Практикум з педагогіки / За ред. О.А.Дубасенюк, А.В. Іванченко - К., 1996.
56. Развитие и диагностика способностей. - М., 1991.
57. Родинно-сімейна енциклопедія / За ред. Ф.С. Арвата. - К., 1996.
58. Рузавин Г.И. Методы научного исследования. - М., 1974.
59. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підруч. для студентів педагогічних факультетів. - К., 1997.
60. Система народного образования в зарубежных странах на современном этапе. - К., 1990.
61. Скаткин М.И. Методология и методика педагогических исследований. - М, 1986.
62. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. - К., 1985.
63. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка. - К., 1997.
64. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа // Твори: у 5-ти т. - Т. 4. - К.,

1980.

65. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Твори: у 5-ти т.- Т. 3. - К., 1980.
66. Сухомлинський В.О. Сто порад вчителю // Твори: у 5-ти т.- Т. 2. - К., 1980.
67. Сучасні проблеми теорії і практики школи та педагогіки за рубежом. - К., 1994.
68. Теоретичні засади виховання національної самосвідомості. - К., 1998.
69. Типове положення про атестацію педагогічних працівників України // Освіта. - 1994. - 26 січня.
70. Типовий Статут середнього загальноосвітнього навчально-виховного закладу // Освіта. - 1994. - 26 січня.
71. Українська національна система виховання (Концепція). - К., 1991.
72. Український педагогічний словник / За ред. А.Й.Капської. - К., 2000.
73. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. - Тернопіль, 1996.
74. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - К., 2000.
75. Функції і структура методів навчання / За ред. В.О.Оніщука. - К., 1979.
76. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основне положения, исследования и применение). – СПб, 1997.